

Державні програми розвитку фізичної культури і спорту в Україні спрямовані на практичну реалізацію Закону України "Про фізичну культуру і спорт". Вони розкривають основні напрямки державної політики в галузі фізичної культури і спорту, визначають їх роль у житті суспільства, показують тенденції розвитку фізкультурно-спортивного руху, окреслюють практичні заходи щодо впровадження фізичної культури в побут громадян, а також закріплюють основні засади організаційного, матеріально-технічного, кадрового, інформаційного та інших її забезпечень на певних етапах суспільного розвитку.

На основі Державної програми розвитку фізичної культури і спорту Кабінет Міністрів України передбачає відповідний розділ у програмах економічного і соціального розвитку України. Для покращення регулювання у даній сфері приймаються Державні вимоги до фізичного виховання, що містять основні концептуальні положення, характеристики рівнів, змісту та форм фізичного виховання, оцінку діяльності тих, хто займається, кадрове забезпечення та керівництво фізичним вихованням. Вони визначають мету фізичного виховання у навчально-виховній сфері та його завдання, принципи побудови педагогічного процесу з фізичної культури в освітніх установах.

Література

1. Костенко М.П. Законодавче та нормативно-правове забезпечення розвитку спорту вищих досягнень в Україні / М.П. Костенко // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту : зб. наук. праць. – К. : Науковий світ, 2003. – С. 12-17.
2. Корж В.П. Нормативно-правове та організаційно-управлінське забезпечення розвитку фізичної культури і спорту в Україні / В.П. Корж, Ю.О. Павленко, М.В. Дутчак, О.К. Артем'єв, В.П. Карленко, В.О. Дрюков // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту. – 2006. – № 10. – С. 4-12.
3. Шкретій Ю.М. Напрями реформування системи фізичної культури і спорту в Україні / Ю.М. Шкретій // Актуальні проблеми фізичної культури і спорту : зб. наук. праць. – К. : Науковий світ, 2004. – № 4. – С. 5-11.

Царьова Ірина Валеріївна

доцент кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат філологічних наук

БІЛІНГВІЗМ ЯК БАГАТОНАЦІОНАЛЬНЕ ЯВИЩЕ

Питання білінгвізму в українській лінгвістиці завжди посідало важливе місце, але лише в останні роки набуло значної актуалізації у зв'язку із сумнозвісними подіями на сході України. Наразі дискусії щодо державної мови в Україні сягнули свого апогею, адже неможливо не помітити, що проблема

мови активно використовується як завіса, за якою розгорнуто широкомасштабну гібридну війну. Мова є одним із найважливіших елементів існування будь-якого етносу. Саме тому розвиток українського суспільства з усіма існуючими проблемами – політичними, економічними та соціальними – знаходить свій відбиток у мовному середовищі нашого соціуму.

Білінгвізм – реальне мовно-соціальне явище, що проявляється у співіснуванні двох мов в одному соціальному, етнічному прошарку суспільства. Це поширене мовне явище, яке спостерігалось в різні часи в різних народів світу. Білінгвізм виникає там, де наявні тісні соціально-економічні зв'язки і співіснують представники різних етнічних груп, які говорять різними мовами. Явище білінгвізму притаманне багатонаціональним країнам. Україна не становить виняток [1]. Проте ступінь володіння другою мовою може бути різним. За ступенем володіння другою мовою, за класифікацією Т. Бертагаєва, білінгвізм поділяється на такі різновиди: 1) нормований; 2) однобічний нормований; 3) ненормований. Нормований білінгвізм, за словами автора, – це такий білінгвізм, який характеризується дотриманням норм (граматичних, лексико-семантичних, фонетичних) обох мов. До однобічного нормованого білінгвізму належить такий, за якого мовець дотримується норм лише однієї з двох мов, здебільшого рідної. Ненормований білінгвізм – це користування другою мовою з порушенням її норми частково або повністю [2, с. 84].

У статті 10 Конституції України йдеться, що «державною мовою в Україні є українська мова» [3], проте вільно функціонують та застосовуються дві мови: російська та українська. Науковці, розглядаючи питання білінгвізму, виокремлюють два його різновиди: офіційний та неофіційний білінгвізм.

Офіційний білінгвізм характеризується визнанням та юридичним закріпленням одразу двох мов як державних. Така мовна політика характерна для багатьох країн світу, наприклад Канади, Бельгії, Білорусі та ін.

Неофіційний білінгвізм, у свою чергу, характеризується офіційним визнанням на рівні законодавства лише однієї мови, у той час як інша залишається широковживаною. Саме неофіційний україно-російський білінгвізм характерний для українського соціуму.

Наразі мовна ситуація в Україні склалася так, що українська й російська мови знаходяться на різних рівнях соціальної значущості та широти вжитку. На загальнодержавному рівні та у діловій сфері українська мова посідає головуючу позицію, але в інших сферах суспільного життя прерогатива належить російській. Гострота проблеми виявляється у тому, що українська мова використовується тому, «що так потрібно», адже вона є офіційною, а російська все більше пускає коріння у свідомості українців, хоча неможливо не погодитись з українським мовознавцем І. Огієнком, що «мова – душа кожної національності, її святощі, її найцінніший скарб» [4, с. 196].

Говорячи про білінгвізм, потрібно усвідомлювати, що у такій ситуації одна мова займає позицію домінуючої, а інша – підлеглої, відтак виникає загроза повного знищення рідної мови або втрата її самобутності. На території

нашої країни виникла така мовна ситуація, коли одна з мов широкого використання поступово перебирає на себе усі функції, витісняючи титульну мову, тобто українську. Інтерференція російської мови щодо української особливо помітна, коли білінгвіст перестає стежити за культурою свого мовлення і робить грубі помилки при вживанні однієї з мов. Довести це можна, наприклад, послухавши виконання носіїв української мови російською або навпаки.

З точки зору орфоєпії вимова голосних звуків носіями двох мов має суттєву різницю. Після твердих приголосних голосні *a* та *o*, які знаходяться у ненаголошеному складі, є співзвучними з *[a]*. Така вимова пов'язана з ослабленою артикуляцією та зміною звучання ненаголошених звуків. Якщо порівняти вимову слів росіян та українців, то бачимо таке: наприклад, слово *сковорода* українець вимовлятиме як *[скаварада]*, тоді як росіянин скаже щось на кшталт *[сквьрьда]*, а слово *молоко* з вуст українця звучатиме як *[малако]*, а росіянин промовить *[мьлако]*. Така ж сама проблема з'являється після м'яких приголосних, де ненаголошені *o*, *e*, *a*, *я* є співзвучними з *i*. Іншим важливим моментом російської є оглушення дзвінких звуків у кінці слова та уподібнення *зж*, *сж*, *шш*, *зш*, *чт*, *чн*. Українець завжди чітко вимовляє дзвінкі звуки в кінці слова і говорить слова так, як вони пишуться, не враховуючи норми російської мови.

Негативний вплив білінгвізму на чистоту української мови має масовий вжиток русизмів замість українських відповідників. Наприклад: *даже* замість *навіть*, *німа* замість *немає*, *почта* замість *пошта*, *цуплята* замість *курчата*, *председатель* замість *голова*, *шас* замість *зараз*, *рядом* замість *поруч*.

Іншим проблемним питанням білінгвізму залишається змішування українських та російських форм невизначених займенників. Як приклад наведемо: *хто-то* замість *хтось*, *шо-то* замість *щось*, *чого-то* замість *чомусь*.

Варто згадати і про деякі інші наслідки впливу двомовності на українську мову. Такими, наприклад, є утворення найвищого ступеня порівняння прислівників та прикметників за зразком норм російської мови: *самий швидкий* замість *найшвидший*, *самий головний* замість *найголовніший*. Інший наслідок – калькування слів та виразів російської мови: *прийняти участь* замість *взяти участь*, *на протязі* замість *протягом*, *міроприємство* замість *захід*.

Таким чином, під впливом російської мови українська втрачає свою чистоту та самобутність, і ми можемо стверджувати, що білінгвізм для України є негативним явищем. Ситуація двомовності є загрозливою та нестабільною для нашої країни, яка стоїть на порозі розбудови. Білінгвізм можна назвати конфліктом між двома мовами, що закінчиться лише повним витісненням однієї з них. Допоки на питання нашим співвітчизникам: «Яка мова для вас є рідною?» чуємо відповідь «Українська», ми можемо бути впевненими, що наша мова існуватиме, незважаючи на різні існуючі у державі та поза нею проблеми.

Література

1. Іваненко І. Білінгвізм як ознака мовної ситуації в сучасній Україні / І. Іваненко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.philology.kiev.ua/library/Komparatyvni_doslidzhenna_17_2012/05.pdf.
2. Бертагаев Т. А. Билингвизм и его разновидности в системе употребления / Т. А. Бертагаев // Проблемы двуязычия и многоязычия. – М. : Наука, 1972. – С. 82-88.
3. Конституція України від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141 (зі змінами, внесеними Законом України «Про відновлення дії окремих положень Конституції України» від 21 лютого 2014 р. // Офіційний вісник України. – 2014.
4. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу / І. Огієнко. – К. : Абрис, 1991. – 272 с.

Царьов Олександр Дмитрович

доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук

АСПЕКТИ ТАКТИКИ ДІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ

Актуальним на даний момент є питання, пов'язане із дослідженням правових підстав використання і застосування спеціальних засобів, заходів фізичного впливу та вогнепальної зброї, але ніхто не звертає уваги, що відпрацьовується тактика цих дій в спокійній обстановці без стороннього втручання. Проблеми ризико-небезпечних професій взагалі й в екстремальних ситуаціях зокрема є також доволі актуальними.

Питанням забезпечення фізичної безпеки працівників Національної поліції України присвячувались роботи майстрів бойових мистецтв різних країн; техніки і тактики дій поліцейських в екстремальних умовах розглядалися у працях Н.М. Ознобишина, В.А. Спиридонова, Л.М. Українця, І. Шмигіна, М. Лонсдейла, С. Франко, Р. Рейла та інших.

У науці проблеми підготовки поліцейських в екстремальних ситуаціях є предметом уваги низки вчених, серед яких потрібно відзначити таких, як Копилов І.А., Санакоев Д.Б., Горпинич Г.Ф., Сергієнко В.В., Малолепший С.Б. та ін.

Дослідження вчених переконливо доводять, що на працівників, які діють в екстремальних умовах, окрім загальних для пересічних громадян чинників безпеки, впливають специфічні професійні чинники. Їх діяльність характеризується значними фізичними та психічними навантаженнями, необхідністю прийняття відповідальних рішень в умовах дефіциту часу та інформації, протидії озброєному та груповому нападу, масовим порушенням